

Ελληνικό **ΔΟ.ΣΟ.ΜΟ.ΜΟ**

25 ΧΡΟΝΙΑ

Πεπραγμένα, προοπτικές και προκλήσεις
για το μέλλον της τεκμηρίωσης και προστασίας

ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΕΜΠ

της μοντέρνας αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα

*Με την υποστήριξη του Υπουργείου Πολιτισμού και
Αθλητισμού, του Υπουργείου Περιβάλλοντος και
Ενέργειας και του Do.Co.Mo.Mo International*

ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ

Ημερίδα

Ημερίδα

Ελληνικό Do.Co.Mo.Mo – 25 Χρόνια:

Πεπραγμένα, προοπτικές και προκλήσεις
για το μέλλον της τεκμηρίωσης και προστασίας
της μοντέρνας αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα

27 Νοεμβρίου 2015

Σχολή Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ
Οδός Πατησίων 42, Κτίριο Αβέρωφ
Αίθουσα 'Λύσανδρος Καυταντζόγλου'

<http://docomomo-gr2015.tumblr.com/>

Διοργάνωση ημερίδας:

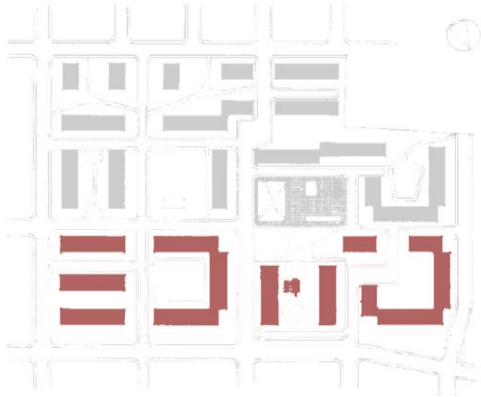
Αιμιλία Αθανασίου
Τηλέμαχος Ανδριανόπουλος
Λίνα Δήμα
Τίνα Καραλή
Σταύρος Μαρτίνος
Κώστας Τσιαμπάος
Παναγιώτης Φαραντάτος
Πέτρος Φωκαΐδης

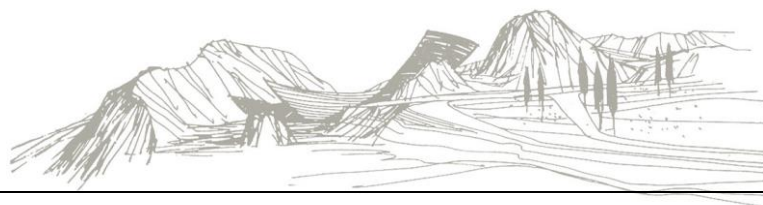
Ρίβα Λάββα
Τάσης Παπαϊωάννου
Παναγιώτης Τουρνικιώτης (Συντονιστής)
Σοφία Τσιράκη

Στόχος της ημερίδας είναι η χάραξη νέων κατευθύνσεων στην τεκμηρίωση και προστασία της μοντέρνας αρχιτεκτονικής που να ανταποκρίνονται στις σημερινές και τις μελλοντικές προκλήσεις. Ακολουθώντας μια πρώτη μαχητική περίοδο τεκμηρίωσης και προστασίας, η διατήρηση της ελληνικής μοντέρνας αρχιτεκτονικής ως πολιτιστικής κληρονομιάς έχει πλέον, σε μεγάλο βαθμό, κατοχυρωθεί σε θεσμικό επίπεδο. Όμως, παρά την αυξανόμενη θεσμική και επιστημονική νομιμοποίηση, η συλλογική αποδοχή της σημασίας του μοντέρνου στην ελληνική κοινωνία παραμένει περιορισμένη ενώ η μεθοδολογία επεμβάσεων είναι ελλιπής. Καθώς στη διεθνή κοινότητα οι πολιτικές επανάχρησης κυριαρχούν, η διατήρηση ως τομέας της αρχιτεκτονικής δραστηριότητας θα έπρεπε να μας απασχολεί όλο και περισσότερο - ιδιαίτερα σε χώρες όπως η Ελλάδα, όπου το μεγαλύτερο μέρος του κτισμένου περιβάλλοντος παρήχθη στον 20ό αιώνα και όπου σήμερα λόγω της οικονομικής κρίσης δεν υπάρχει νέα οικοδομική δραστηριότητα. Με πρόθεση την ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος για τη μοντέρνα αρχιτεκτονική και για όσα αυτή μας κληροδοτεί, η ημερίδα καλεί σε τοποθετήσεις σε μια σειρά πεδίων προβληματισμού όπως ενδεικτικά αναπτύσσονται παρακάτω.

Πρόγραμμα Ημερίδας

10.00-11.00

Χαιρετισμοί- Τοποθετήσεις

10.00-10.10

Ελένη Μαϊστρου*Κοσμήτορας Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ*

10.10-10.20

Αριστείδης Μπαλάς,*Υπουργός Πολιτισμού και Αθλητισμού, και***Μαρία Βλαζάκη – Ανδρεαδάκη,** *Αναπληρώτρια Γενική Γραμματέας**του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, Πρόεδρος Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου,**Συμβουλίου Μουσείων και Κεντρικού Συμβουλίου**Νεωτέρων Μνημείων*

10.20-10.30

Γιάννης Τσιρώνης,*Αναπληρωτής Υπουργός Περιβάλλοντος & Ενέργειας, και***Ειρήνη Κλαμπατσέα,** *Γενική Γραμματέας του Υπουργείου Περιβάλλοντος & Ενέργειας**Επίκουρη καθηγήτρια Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, Πρόεδρος του Κεντρικού Συμβουλίου Αρχιτεκτονικής & του**Κεντρικού Συμβουλίου Πολεοδομικών Θεμάτων και Αμφισβητήσεων*

10.30-10.40

Μάρω Αδάμη, *Ομότιμη Καθηγήτρια Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ**Υπεύθυνη Αρχείων Νεοελληνικής Αρχιτεκτονικής Μουσείου Μπενάκη*

11.00-12.00

1^η Ενότητα: Θεσμικό Πλαίσιο και Πολιτικές Προστασίας της Μοντέρνας Αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα: Κριτήρια και Οπτικές

Συντονιστής: **Παναγιώτης Φαραντάτος**

11.00-11.15

Παναγιώτης Τουρνικιώτης

Καθηγητής Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ

Docomomo International, Executive Committee

Η Μοντέρνα αρχιτεκτονική ως νεωτερικότητα και ως κληρονομιά

11.15-11.30

Ευγενία Γατοπούλου

Γενική Διευθύντρια Αναστήλωσης Μουσείων και Τεχνικών Έργων ΥΠΠΟΑ

Η αντίφαση ανάμεσα στην πρωτοπορία του μοντέρνου και τον ορθολογισμό της διατήρησης.

11.30-11.45

Γεώργιος Γκανασούλης

Γενικός Διευθυντής Πολεοδομίας του ΥΠΕΝ

Η προστασία της μοντέρνας αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα: Θεσμικό πλαίσιο, προβλήματα εφαρμογής και σχετικοί προβληματισμοί.

11.45-12.00

Ζήσης Κοτιώνης

Καθηγητής Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Νικόλαος Πλατσάς

Υποψήφιος διδάκτωρ Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Το Μη-Μέλλον της Μοντέρνας Αρχιτεκτονικής: Από τον Μοντερνισμό, ως Αρχιτεκτονική του Κράτους Πρόνοιας, στην Αρχιτεκτονική της Αυτοκρατορίας.

12.00-12.30

Διάλειμμα

Υπάρχουν, και αν ναι, ποια είναι τα όρια του ελληνικού μοντερνισμού; Έχει νόημα μια χρονική οριοθέτηση; Παρά τη διαρκή ανάδειξη μοντέρνων Ελλήνων αρχιτεκτόνων και εμβληματικών κτηρίων που παρέμεναν για καιρό στην αφάνεια, πολλά σημαντικά έργα δεν έχουν βρει ως σήμερα τη θέση τους στην ιστορία της μοντέρνας αρχιτεκτονικής. Τι λανθάνει ως υλικό απαραίτητο για την ανανέωση της έρευνας; Ανάμεσα σε μια άκαμπτη αξιολογική θεμελίωση και μια ευέλικτη κοινωνική και πολιτισμική ενσωμάτωση, τί επιλέγουμε και πότε; Ποια είναι η συμβολή των αρχείων που φιλοξενούν υλικό σχετικό με την ελληνική μοντέρνα αρχιτεκτονική πέρα από τη διάσωση, φύλαξη και καταγραφή της; Η μέχρι τώρα συμβολή τους στην ερευνητική τεκμηρίωση και τη διάχυση της γνώσης γύρω από το ελληνικό μοντέρνο ανταποκρίνεται στις σύγχρονες απαιτήσεις και θεωρίες; Υπάρχουν προοπτικές ενσωμάτωσης στα παραδοσιακά εργαλεία καταγραφής σύγχρονων καινοτόμων μέσων τεκμηρίωσης, όπως ψηφιακές βάσεις δεδομένων; Καθώς η αρχειακή τεκμηρίωση μας ενδιαφέρει τόσο ως καταγραφή μιας, όσο το δυνατόν, ολοκληρωμένης ταυτότητας του έργου, όσο και ως κριτική αποτίμηση της ιστορικής, κοινωνικής, τεχνολογικής, αισθητικής ή πολιτισμικής σημασίας του, θα ήταν ενδεδειγμένη μια διεύρυνση των τεκμηρίων όπως αναφορές σε υποδομές, κελύφη, εσωτερικούς χώρους, τεχνολογικό εξοπλισμό, υλικά κατασκευής, βαθμό επιρροής στη δημόσια σφαίρα, δημόσια κριτική στον τύπο ή και αποτίμηση από το ευρύ κοινό;

- 12.30-12.45 **Πέτρος Φωκαΐδης**, Υποψήφιος διδάκτωρ ΕΜΠ
Παναγώτα Πύλα, Αναπλ.Καθηγήτρια Πανεπιστήμιο Κύπρου
 Κριτική Ιστοριογραφία και Ψηφιακά Εργαλεία Τεκμηρίωσης: Προοπτικές Ενίσχυσης της Έρευνας στην Μοντέρνα Αρχιτεκτονική.
- 12.45-13.00 **Αιμιλία Αθανασίου**, Υποψήφια διδάκτωρ ΕΜΠ
 Για ένα ανοιχτό αρχείο της ελληνικής μοντέρνας αρχιτεκτονικής.
- 13.00-13.15 **Τίνα Καραλή**, Υποψήφια Διδάκτωρ ΕΜΠ
 Το «Δημόσιο» και το «Επίσημο» Μοντέρνο.
- 13.15-13.30 **Κώστας Τσιαμπάος**, Λέκτορας Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ.
 Ο ορισμός του μοντέρνου: αυτό που βλέπουμε, αυτό που κρατάμε.
- 13.30-14.00 **Συζήτηση**
- 14.00-15.00 **Διάλειμμα**

Η παρακαταθήκη του μοντέρνου κινήματος φιλοδοξεί να εξασφαλίσει τη λειτουργική σχέση του αρχιτέκτονα και του έργου του τόσο με τη κοινωνία όσο και με το φυσικό περιβάλλον. Σε ποιο βαθμό η διδασκαλία στις αρχιτεκτονικές σχολές διαμορφώνει μια «μοντέρνα» συνείδηση στους νέους αρχιτέκτονες που κρατά ζωντανά τα διδάγματα του μοντέρνου; Η μοντέρνα εμπειρία μεταφέρεται στις νέες γενιές ως ιστορικό πεπραγμένο ή ως διαρκής επιστροφή στην αφετηρία μιας μονίμως εκκρεμούς διαδρομής στη νεωτερικότητα που δεν θα ολοκληρωθεί ποτέ;

Μια τέτοια προσέγγιση μπορεί να θεωρηθεί συμβατή τόσο με την εγγενή ιδιότητα του μοντέρνου να επενδύει στο εκάστοτε παρόν όσο και με το τραύμα του ελληνικού μοντέρνου που παραμένει ανοιχτό σε μια διαρκή εσωστρέφεια και ανάγκη ευρύτερης αναγνώρισης και καταξίωσης; Τι κρατάμε ως επίκαιρο ή παραδειγματικό για την διδασκαλία; Σε μια εποχή που γίνεται λόγος για πολλαπλούς, εναλλακτικούς ή περιφερειακούς μοντερνισμούς, η ελληνική περίπτωση σήμερα έχει να συνεισφέρει μια φρέσκια ματιά;

- 15.00-15.15 **Σοφία Τσιράκη**, *Επίκουρη καθηγήτρια Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ*
Κωνσταντίνος Δεκαβάλλας: Στο διδακτικό δρόμο ενός «μεσογειακού μοντερνισμού».
- 15.15-15.30 **Γιώργος Αγγελής** *Λέκτορας Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ.*
Μπίλυ Γιαννούτσου, *Λέκτορας Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ*
Το ελληνικό μοντέρνο του '30 και η σημασία του στο μάθημα της αρχιτεκτονικής σύνθεσης ή Συνέχειες και ασυνέχειες στην ιδεολογία της αρχιτεκτονικής σκέψης και πράξης στην εκπαίδευση.
- 15.30-15.45 **Ρίβα Λάββα**, *Λέκτορας Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ*
Η ύλη ως ύστατο καταφύγιο για την προστασία του Μοντέρνου Κινήματος.
- 15.45-16.00 **Βασίλης Κολώνας**, *Καθηγητής Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Π. Θεσσαλίας*
Από τα σχολεία του '30 στα ξενοδοχεία του '60 και του '70. Η κακοποίηση του μοντέρνου στην Ελλάδα και η «κατά περίπτωση» αντιμετώπισή της.

Οι σύγχρονες παρεμβάσεις σε μοντέρνα κτήρια με στόχο τη διατήρηση της ζωής τους με νέους όρους αποτελούν διεθνώς αντικείμενο συζητήσεων, αντιπαραθέσεων, ενίοτε και συγκρούσεων μεταξύ των ενδιαφερομένων. Τα ερωτήματα που προκύπτουν είναι πολλά:

α. Πώς εξασφαλίζεται πρακτικά η διατήρηση της ζωής ενός μοντέρνου κτιρίου ή συνόλου; Ποιο είναι το πεδίο όπου διασταυρώνεται η επανάχρηση σημαντικών ή μεγάλης κλίμακας μοντέρνων κτιρίων και συνόλων με την ιδιωτική πρωτοβουλία και την διαχείριση των όρων πρόσληψής τους από το ευρύτερο κοινό; Θα μπορούσαν να εξεταστούν τρόποι αμεσότερης παρέμβασης και συμμετοχής των πολιτών; Πώς αντιμετωπίζονται θέματα χρηματοδότησης και διαχείρισης έργων μεγάλης κλίμακας ή ζητήματα σύμπραξης δημοσίου και ιδιωτικού φορέα, και ποιοί οι όροι με τους οποίους μπορεί να συμβεί αυτό;

β. Ιεραρχούνται τα επιμέρους χαρακτηριστικά ενός μοντέρνου κτιρίου/συνόλου (τυπολογία, μορφή, δομή, υλικότητα/κατασκευή, λειτουργία, συμβολισμός, κλπ.) στην προοπτική της προστασίας, διατήρησης και αποκατάστασής του; Τίθεται θέμα αυθεντικότητας των αρχικών υλικών και κατασκευαστικών μεθόδων της μοντέρνας αρχιτεκτονικής; Νομιμοποιείται ο τυπολογικός και λειτουργικός μετασχηματισμός ενός κτιρίου, στο πλαίσιο επανάχρησης και αλλαγής λειτουργίας του; Νομιμοποιείται εντέλει ο συνολικός ανασχεδιασμός του και σε ποιο βαθμό;

16.15-16.30

Γραφείο Κίζη

Αποκατάσταση & Αξιοποίηση Μεγάρου Μ.Τ.Σ & Θεάτρων Παλλάς και Αλίκη.

16.30-16.45

Διονύσης Στοβίκης

Μετατροπή της Οικίας – Ατελιέ Σπητέρη στην οδό Κυκλάδων του Α. Προβελέγγιου στην Gallery Gazonrouge.

16.45-17.00

Νικόλας Τραβασάρος - Divercity Architects

Μετατροπή του Κτιρίου Γραφείων Δοξιάδη στο One Athens Κτίριο Κατοικιών.

17.00-17.15

Γραφείο 3SK A. + B. Στυλιανίδης

ΦΙΞ – ΕΜΣΤ Ενίσχυση και Μετασκευή πρώην Εργοστασίου ΦΙΞ στο Νέο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης

17.15-17.30

Δημήτρης Παπαλεξόπουλος

Ανακαίνιση / Αποκατάσταση Σχολείου Τ. Ζενέτου στον Αγ. Δημήτριο.

17.30-18.00

Συζήτηση

18.00-18.30

Διάλειμμα

Σήμερα, ένα ελάχιστο τμήμα της ελληνικής κοινωνίας εκτιμά την αξία ενός μοντέρνου κτιρίου, παρότι η χρονική απόσταση της εποχής μας από την έκρηξη και άνθηση της μοντέρνας αρχιτεκτονικής είναι σχετικά μικρή και οι περισσότεροι Έλληνες διαθέτουν βιωματική εμπειρία από την κατοίκηση σε μοντέρνα κελύφη, όπως οι αστικές πολυκατοικίες. Αν δεχθούμε ότι η τεκμηρίωση της μοντέρνας αρχιτεκτονικής οδηγεί και εξασφαλίζει σε ένα βαθμό μια ηθική και πολιτισμική ‘νομομοποίησή’ της, τότε ποιές νέες στρατηγικές και τεχνικές μπορούμε να αναζητήσουμε σήμερα ώστε αυτή να αναβαθμιστεί στη συλλογική συνείδηση; Με ποιους τρόπους μπορεί να ευαισθητοποιηθεί, εμπλακεί ή κινητοποιηθεί ένα ευρύτερο κοινό; Πώς μπορούμε να αποκαταστήσουμε φθαρμένους κώδικες επικοινωνίας ή να δημιουργήσουμε νέους; Ποιος ο ρόλος της αρθρογραφίας στα έντυπα και ψηφιακά μέσα καθώς και η ανάπτυξη οδηγών πόλης και διαδραστικών χαρτών σε αυτήν την κατεύθυνση της εξοικείωσης του κοινού με την μοντέρνα ελληνική αρχιτεκτονική;

18.30-18.45

Λίνα Δήμα, Υποψήφια Διδάκτωρ ΕΜΠ

Από την ‘αρχιτεκτονική του μπουντουάρ’ στη μοντέρνα αρχιτεκτονική ως κοινό πνευματικό αγαθό.

18.45-19.00

Νίκος Πατσαβός, Αρχιτέκτων, Ctrl Space Lab

Ο μοντέρνος κώδικας: ένα έργο σε εξέλιξη.

19.00-19.15

Πάνος Τσακόπουλος, Δρ Αρχιτέκτων

Το μοντέρνο είναι η καθημερινή εμπειρία της πόλης.

19.15-19.30

Τηλέμαχος Ανδριανόπουλος, Λέκτορας Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ

Μοντερνισμού παράδοση: Η τεκμηρίωση ως προστασία ή η χρησιμοθηρική έρευνα.

19.30-20.30

Συζήτηση στρογγυλής τραπέζης – απολογισμός:

Τηλέμαχος Ανδριανόπουλος, Ζήσης Κοτιώνης, Νίκος Μπελαβίλας, Παναγιώτης Τουρνακιώτης, Κώστας Τσιαμπάος, Παναγιώτης Φαρανάτος, Πέτρος Φωκαΐδης

Οργάνωση:

ΕΛΛΗΝΙΚΟ DO.CO.MO.MO
ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΕΜΠ

σε συνεργασία με
τα ΑΡΧΕΙΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ

με την υποστήριξη

του ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ,
του ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ και
του DO.CO.MO.MO INTERNATIONAL

Εικόνες:
Κτίριο Γραφείων, Doxiadis
Associates, Πρόσοψη των εξ
τυπικών ορόφων, πηγή
Αρχιτεκτονική 13/1959

Βατήρας στο Φάληρο

Συγκρότημα κατοικιών
Στο Αιγάλεω, Δ. Ζήβας
Γενική Διάταξις, Πηγή
Αρχιτεκτονική 20/1960

Θέατρο Λυκαβηττού
Τ. Ζενέτος 1966
Πηγή Αρχείο Docomomo Greece

Δημοτικό στην Οδό Καλλισπέρη
Π. Καραντινός, 1932
Πηγή Αρχείο Docomomo Greece

Πολυκατοικία Β. Σοφίας 1960
Τ. Ζενέτος, Μ. Αποστολίδης
Πηγή Αρχείο Docomomo Greece

Γ. Δεσποτόπουλος 1934
Δύτες,
Πηγή Αρχείο Δεσποτόπουλου
ANA_50

